

Написано от Христо Христов
Понеделник, 23 Юни 2014 11:49

Народният съд е юридически издържан, а един от митовете за него, е че присъдите му са отменени след 10 ноември 1989 г. Такава оценка си позволи да направи днес Върбан Тодоров, зам.-председател на Държавната агенция „Архиви“ (ДАА), при представянето на поредния дигитален проект на агенцията, посветен на документите на т. нар. Народен съд, действал през 1944-1945 г.

Върбан Тодоров е историк по образование с научна титла доцент, син е на акад. Николай Тодоров - дипломат по времето на комунизма, избран за депутат от БСП на първите избори през юни 1990 г. и впоследствие избран за председател на 7-то Велико Народно събрание (1990-1991). Синът на академика е назначен за зам.-председател на ДАА в началото на месец май 2014 г. и това е първата му публична изява. Той е и един от участниците в работата по дигиталния проект за „народния съд“.

„Една от митологиите, свързани с Народния съд (в изявлението на Върбан Тодоров извънредният съд не е поставен в кавички, тъй като зам.-председателят на ДАА не е направил това, нито го е определил като така наречения Народен съд, бел. ред), че присъдите на Народния съд са отменени. Това просто не е вярно”, заяви Върбан Тодоров, впускайки се в лични разяснения за това какво е представлявал извънредния съдебен орган, създаден през октомври 1944 г. вместо да говори за дигиталния проект. За първи път при представянето на колективен продукт на Държавна агенция "Архиви" неин служител и представител на ръководството ѝ, който е с качеството на държавен служител, си позволява подобни коментари.

По думите на Върбан Тодоров бившият главен прокурор Иван Татарчев въвежда „едно искане”, с което успява да отмени материалната страна на присъдите, в частта за реституцията само за Първи и Втори съдебен състав на „народния съд”. „След това Конституционният съд отмени тези две решения на Татарчев като незаконни. Политически те не са реабилитирани”, обясни Тодоров, „разбивайки” един от „митовете” за т. нар. Народен съд.

„Решението, с което съдът излезе по искането на Татарчев беше групово, а групово оневиняване не може да има”, заключи новоназначения зам.-председател на ДАА.

Той даде пример с неуспешния опит преди няколко години да бъде наименувана улица на името на проф. Богдан Филев в столицата, което предизвика реакция от страна на Израел и Столичният общински съвет не взе такова решение.

„Ако Богдан Филев беше реабилитиран, щеше да има улица на неговото име”, обясни още зам.-председателят на ДАА. Според него това е едно от доказателствата, че осъдените не са реабилитирани.

Политическият контекст на интерпретацията, която Върбан Тодоров направи под притеснения поглед на прекия си началник Иван Комитски, председател на Държавна агенция „Архиви”, изглежда обаче не му беше достатъчна и той продължи с „разясненията” за юридическата мотивировка на „народния съд”, заявявайки дословно: *„По същността на съдебният процес също има доста спекулации и митове. Аз с една дума ще ви кажа за какво става дума: От юридическа гледна точка процесът при Народния*

Написано от Христо Христов
Понеделник, 23 Юни 2014 11:49

съд е издържан и е воден в руслото на буржоазното законодателство тогава, а не на социалистическото или комунистическото.

В този смисъл няма нито едно възражение дори от адвокати и противници на Народния съд за това как е воден самия процес. Спазени са абсолютно всички норми, изискуеми за провеждането на един съдебен процес – имаме следствие, имаме адвокати, защитници, право на свидетели, събиране на доказателства, право на последна дума. Всичко е издържано в юриспруденцията на тогавашното законодателство.”

По думите му съществува проблем от морално-политическа гледна точка – дали изобщо съдът е бил допустим и законен, но това, той подчерта, че е въпрос от коя гледна точка гледна точка се гледа на този процес.

Според Върбан Тодоров дори и днес на този съд се гледало от позицията на засегнати и на незасегнати. „Действително има политически натиск отгоре за даване на възмездие върху подсъдимите. Това е безспорна истина и от тази гледна точка процесът е доста несправедлив и необективен. От друга страна трябва да се знае, че работата на прокурорите съдии и адвокатите е била да се гледа индивидуалното действие или деяние и съответно присъда.

Политическият натиск е доста силен и по Първи, и по Втори съдебен състав. На англо се дават тежки присъди и това води до извода, че този процес е несправедлив”, каза още Върбан Тодоров.

После той се върна към мотивите за създаването на дигиталния проект, като посочи, че „целта е хората да се запознаят с индивидуалните документи за всеки подсъдим и да си изградят сами становище за всеки конкретен човек”.

„Това е скандално!” С тези думи, възмутени от изявлението на зам.-председателя на ДАА залата напуснаха общественикът Стоян Райчевски, председател на съюз „Истина” и бивши депутат от СДС, както и Фанна Коларова. Двата са автори на [пътуващата изложба „България 1944-1989 г. Забранена истина”](#), която тази година беше показана в Европейския парламент и в българското Народно събрание.

Основателят на **desebg.com** Христо Христов, който присъства на пресконференцията, попита Върбан Тодоров дали е юрист и дали е чел решенията на Върховния съд, с които през 1996 г. са отменени присъдите по Първи и Втори състав на т. нар. Народен съд, а зам.-председателят на ДАА му отговори, че не е юрист, но бил чел решенията, като отново повтори, че те не отменяли присъдите, а само частта за конфискацията, за да може имуществото да бъде върнато на наследниците на осъдените.

Журналистът отбеляза, че Върбан Тодоров е пропуснал да спомене условията, при които се провежда, „издържания“ по думите му съдебен процес, а именно, когато Царство България е окупирано от Червената армия. Върбан Тодоров обаче отговори, че окупацията на България в този момент била спорна.

Председателят на Държавна агенция „Архиви“ Иван Комитски се опита на няколко пъти да прекъсне заместника си и накрая го прекъсна, за да каже, че излишно са се политизирали нещата, тъй като целта на пресконференцията е представянето на дигиталния проект.

И това обаче не се оказа пречка за новоназначения му заместник, който продължи с „разбиването“ на митове за „народния съд“ с думите:

„Друг такъв мит е, че Народният съд не е прецедент, той не е първият, нито единственият. В България до 9 септември 1944 г. е съществувал Държавен съд, чиято задача е била да се съдят виновниците на Първата национална катастрофа (до такова осъждане не се е стигнало, бел. ред). Така че Народният съд може да се явява продължение на т. нар. Държавен съд.“

Той посочи, че „действително има несправедливи присъди, но има и обвинения към съда, специално към Седми състав, разглеждал обвинения за антисемитизъм, че е издал много меки присъди“.

В заключение зам.-председателят на ДАА заяви:

„Евентуален друг мит, е че Народният съд в сравнение с други държави е един от най-тежките. С най-много присъди. И това не е така. Аргументът, който веднага се дава е Нюрнбергският съд, който издава 12 смъртни присъди. Зависи как гледате. Този съд е само за 24 елитни немски фигури и срещу тях са издадени 12 смъртни присъди. Като изражение това прави 50 процента. Докато този съд („народния”, бел. ред.)□ дава около 20 процента смъртни присъди. Това е горе долу картинката за народния съд.”

„Присъдите по Втори състав (този съдебен състав се произнася по обвинения срещу народните представители, бел. ред.) на „народния съд” бяха отменени на процесуални основания и пропуски, и обвиняеми бяха оправдани с 2-3 изключения”, заяви пред **deseb.com**

g. съдията Румен Ненков, потърсен за коментар, който самият е участвал по делото за отмяна на присъдите на Втори състав на „народния съд”, и който в момента е конституционен съдия. Той обясни, че Конституционният съд никога не е отменял решения на Върховния съд по „народния съд” и дори е отказал да обяви за противоконституционен Закона за реституцията, с който са върнати имуществото на всички осъдени по „народния съд”, след като е бил сезиран от депутати от БСП.

„Ако някой твърди, че процесите по „народния съд” са юридически издържани, явно не познава нещата. Не само не са издържани, но тези процесите са безобразие”, допълни съдия Ненков.

„Възмутени сме от интерпретацията и манипулацията, която този зам.-председател на Държавна агенция „Архиви”, който е държавен служител, си позволи да направи по отношение на „народния съд”. Всички знаем, че т. нар. Народен съд е създаден в нарушение на тогава действащата Конституция. Някои от признанията на подсъдимите са изтръгнати на сила, а някои от осъдените дори не са били вече сред живите, тъй като червеният терор се е разправил с тях още преди създаването на извънредния съдебен орган”, обясни пред **desebg.com** Стоян Райчевски, потърсен за коментар от сайта.

Първи от политиците на скандала реагира евродепутатът Андрей Ковачев (ЕНП/ГЕРБ). „Изненадан съм и разочарован от интерпретациите, които този държавен служител е направил за т. нар. Народен съд. Трябва да се знае, че той е проведен, когато Царство България се е намирало под съветска окупация”, заяви Ковачев пред **desebg.com**.

Според него за българското общество е важно да предаде едно обективно знание за българската история през ХХ век, а не да продължава да залита по идеологически украсени интерпретации за близкото минало. „Народният съд” посече политическия, икономическия, общественият и интелектуален елит на България, за да направи място на функционерите на БКП и агентите, изпратени от Москва”, каза още евродепутатът.

„Не мога да си обясня коментарите на този държавен служител освен с обяснението, че очевидно е взел присърце [заявлението на лидера на БСП Сергей Станишев, че настоящата власт се нуждае от „заряда” на 9-ти септември 1944 г.](#), за да управлява. Явно това правителство не само че допуска, но и желае да подхранва носталгията по комунизма и необективна интерпретация на случилото се в България след 9 септември 1944 г.”, заключи Андрей Ковачев.

[„Народният съд”](#) е издал над 9600 присъди срещу близо 10 000 души, от които смъртните присъди са 2730. Присъдите, произнесени от него са изброени сред престъпленията на комунистическия режим в приетия през 2000 г. Закон за обявяване комунистическия режим в България за престъпен.

На адреса на дигиталния проект за „народния съд” (<http://archives.bg/narodensud/>) в момента могат да бъдат намерени над 14 000 страници и снимки, свързани с дейността на Първи съдебен състав (съдил регенти, министри и дворцови съветници, бел. ред.). Предстои до няколко месеца да бъдат качени и архивните документи по Втори състав, а след това и материалите на останалите 12 Софийски съдебни състави. Отделно от тях в страната са действали други 60 съдебни състави, които архиви засега не са включени в обработката поради огромния им обем.

Сайтът за „народния съд” е шестият дигитален проект на Държавна агенция „Архиви”. Това са:

- „Протоколи на Политбюро и на ЦК на БКП 1944-1989” (<http://archives.bg/politburo/>);
- „Загинали военнослужещи в Балканските войни 1912-1913” (<http://archives.bg/balkanwars/>);
- „Полицейски досиета на известни личности отпреди 1944 г.” (<http://archives.bg/policefiles/>);
- „Еврейската общност в България” (<http://archives.bg/jews/>);

Написано от Христо Христов
Понеделник, 23 Юни 2014 11:49

- „ФотоАрхив.bg” (<http://archives.bg/photoarchives/>).